

Pravidla a zvyky na moři

kpt. Ing.
Milan Říha, DiS.

V minulosti všichni, kdo křižovali mořské pláně, absolvovali buď oficiální výcvik anebo se prostě jen učili od starších a zkušenějších námořníků. Ti jim vštěpovali tak či onak úctu k tradicím a učili je „jak se to dělá“. Tělesné tresty anebo výsměch ostatních při nedodržování obecně uznávaných pravidel nebyl tenkrát nijak výjimečný.

Psaná námořní pravidla se objevila až mnohem později a týkala se především profesionální plavby. Rozšíření jachtingu a používání motorových člunů pro rekreační účely však přináší potřebu stanovení dalších doplňkových pravidel. Některá jsme převzali od námořních a obchodních lodí, jiná však musí být vymyšlena a zavedena zcela nově. Zde však často rekreační jachtaři narážejí na problém, že ve vedoucích funkcích námořních a telekomunikačních úřadů sedí právě oni „profesionálové“, kteří o potřebách „obyčejných“ rekreačních jachtařů mají jen velmi mlhavé představy. A tak se často setkáváme se snahou státních úředníků stanovovat pro rekreační jachtaře prakticky totožné požadavky na kvalifikaci, jako je tomu u námořních důstojníků.

A protože ani sebedokonalejší právní norma nedokáže postihnout všechny oblasti rekreačního jachtingu, budeme se snažit v následujícím článku vysvětlit některá, byť nepsaná pravidla proto, abyste nemuseli mít nepříjemný pocit, že něco „neděláte dobře“.

VLAJKY

Národní vlajky

Všechny námořní a rekreační jachty musí vyvěsit vlajku země, ve které jsou registrovány. Podle mezinárodního práva musí být v národním rejstříku povinně zapsáno každé plavidlo, které pluje do zahraničí. Na rekreačních a námořních jachtách plujících pod vlajkou České republiky se používá vlajka o rozměrech 0,75×0,50 m. Výše poplatku dle § 2 Nařízení vlády č. 412/2000 Sb. na jeden kalendářní rok činí přitom pro námořní jachty podle její délky a vymezené oblasti plavby od 2000 do 6000 Kč.

Naproti tomu britské jachty, které zůstávají v domácích vodách, však mohou plout pod červenou vlajkou a nebyť v Britském plavebním rejstříku (UK Shipping Register) zapsány. V Británii se tak můžeme setkat s několika typy lodních vlajek:

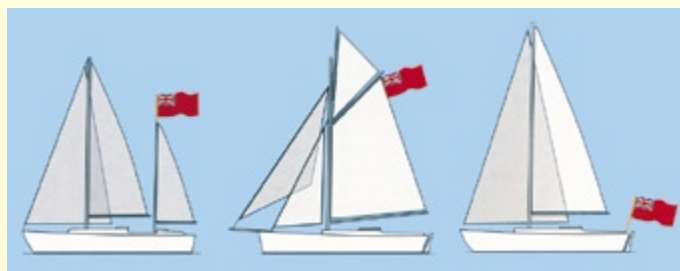
- **Červená vlajka** – národní námořní vlajka Britského plavebního rejstříku, pod kterou plují všechna obchodní plavidla a jachty, pokud nespádají do níže uvedených kategorií.
- **Modrá vlajka** – nepozměněná modrá vlajka je výsadní a nikdy se nesmí použít bez příslušné klubové vlajky.
- **Bílá vlajka** – pod bílou vlajkou mohou plout pouze jachty, jejichž majitelé jsou členy Royal Yacht Squadron.
- **Pozměněné vlajky** – pozměněná červená a modrá vlajka jsou takzvané „výsadní“ vlajky. Pozměněná vlajka znamená, že je na ní nějaký odznak. Některé jachtařské kluby mají oprávnění používat takovou vlajku s odznakem nebo v některých případech používat nepozměněnou modrou vlajku. Výsadní vlajky se smějí používat bez příslušné klubové vlajky.

Nelegální vlajky

Ač v mnoha renomovaných námořních obchodech najdeme na regálech vlajky evropské unie, které mají v rohu státní vlajku, jedná se o nelegální vlajky a tyto je NEZÁKONNÉ používat, protože zcela jistě taková vlajka není uznána zemí registrace plavidla.

V kurzech námořního jachtingu jsme se učili, že plujeme-li v cizích teritoriálních vodách, musíme pod pravým sálingem vyvěsit státní vlajku země, již teritoriální vody patří. Jenže i zde jsou výjimky. Tak např. britská plavidla za žádných okolností nepoužívají pro námořní účely státní vlajku. Není ani vhodné, aby ji používaly zahraniční lodě jako zdvořilostní vlajku. Může se totiž vyvěsit pouze na plavidlech vojenského námořnictva jako lodní státní vlajka.

Zásady pro vyvěšování národních vlajek

- v přístavu se vyvěšuje na zvláštní stožár na zádi lodi vpravo. Ne-li to možné, je možné ji vyvěsit na zadní stěh;
- na moři platí totéž pro bermudský sloup;
- plavidla se strojním pohonem mohou mít na moři vyvěšenu národní vlajku na zvláštním vlajkovém stožáru umístěném co nejvíce na zádi, ale v přístavu by měla být vyvěšena na stožáru na zábradlí na zádi;
- keče/dvoustěžňové plachetnice nebo joly mohou mít na moři vyvěšenu národní vlajku na vrcholku stěžně bezanu, ale v přístavu by se měla přemístit na záď lodi;
- plachetnice s vratiráhmem mohou na moři vyvěsit národní vlajku na horní roh vratiplachty. Teoreticky to znamená na zadní lem plachty, ale prakticky se vyvěšuje na výtah na horní roh plachty. V přístavu se přemísť na záď lodi.

Signální a zdvořilostní vlajky

Na rekreačních a námořních jachtách se v současné době používá jen omezené množství signálních vlajek. Jedná se zejména o tyto:

A – Mám pod hladinou potápěče, držte se zdaleka a plujte pomalu

Q – Mé plavidlo je zdravé a žádám o právo možnosti pohybu

NC – Jsem v nebezpečí a potřebuji okamžitou pomoc (MAY DAY)

Z logiky je nejpoužívanější právě „Q“ vlajka a to pro lodě připlouvající ze země mimo EU. Je to „žádost o povolení k přistání“, přeloženo do moderního jazyka je to oznámení, že plavidlo nepro-

šlo celním a pasovým odbavením. Jako všechny signální vlajky se i tato vyvěšuje na pravý sáling nebo na pravoboku na výtažné lano stožáru u motorových jachet. Na toto výtažné lano se vyvěšují také zdvořilostní vlajky. Jachty připlovající do cizích přístavů tradičně vyvěšují malou národní vlajku jako projev úcty k hostiteli a tato vlajka by měla být vyvěšena nad všemi dalšími signálními vlajkami. Vyvěšení zdvořilostní vlajky není povinné, ale její nevyvěšení je projevem vrcholné neúcty. Je známo, že úředníci některých zemí šikanují plavidla, která nesplní tuto zdvořilostní povinnost.

Kdy nevyvěšovat vlajku

Bohužel se v přístavech setkáváme i s jachtaři, kteří „přitlučou vlajku na zadní stěh a nechají ji tam, dokud se nerozpadne“. Není to nezákonné, ale je to neekonomické. V 17. století si jeden důstojník Královského námořnictva všimnul obrovských výdajů za lodní vlajky. Prikázal tedy všem kapitánům, aby je při západu Slunce spouštěli a vztyčovali opět při jeho východu. Během roku se náklady snížily na polovinu a tato praxe se začala běžně používat. Všechny řádně vedené námořní a rekreační jachty i ti, kterým záleží na dodržování tradic, se tedy řídí následujícími pravidly:

- Vlajky jsou vyvěšeny při vplouvání do přístavu nebo při vyplouvání z něj. Na moři jsou vyvěšeny vždy, když je loď na dohled jiného plavidla nebo pobřeží kterékoliv země. Pokud je loď mimo dohled jiného plavidla nebo pobřeží, je vyvěšení vlajky na úvaze kapitána;
- V přístavu se vlajka vztyčuje v 8 hodin místního času, případně v 9 hodin v zimních měsících (od 1. listopadu do 14. února včetně). Spouští se při západu Slunce nebo ve 21 hodin, pokud Slunce zapadá později. Je-li v přístavu vojenské plavidlo, řiďte se tím, co dělá toto plavidlo.

Klubové vlajky a povinnosti s lodními vlajkami spojené

Všechny jachtařské kluby mají svou vlastní klubovou vlajku. Je to trojúhelníková zástava, která vlaje na vrcholu stěžně na stožáru, na kterém se podle větru otáčí. S rozšířením přístrojů na měření větru tato praxe poněkud zapadla, ale některé tradiční kluby na ní stále trvají a jejich členové se jí řídí. Konstatování, že trojúhelníkovou klubovou zástavu lze stejně dobře vyvěsit na výtah pod sáling, neobstojí a pokud je toto jediné řešení, má se místo trojúhelníkové použít pravoúhlá domovská vlajka.

Loď, na které vlaje pozměněná vlajka (červená nebo modrá) nebo nepozměněná modrá vlajka MUSÍ mít zároveň vyvěšenu příslušnou klubovou vlajku, držitel této výsady musí být na plavidle nebo v jeho bezprostřední blízkosti a na palubě musí být doklad o „oprávnění k vyvěšení vlajky“. Tato výsada jde za osobou, nikoliv za lodí.

Pravidla pro vyvěšování klubové vlajky na moderní stěžně

- Upevněte lehkou kladku na jednu stranu stěžně bezprostředně pod vrchol a navlékněte na ni tenčí lanko. Lanko lze přivázat na libovolné vhodné místo na palubě, na spodní úpon nebo přímo na stěžně;
- Připravte vlajkový stožárek, který musí být dost dlouhý, aby vlajka vlála dostatečně vysoko nad příslušenstvím vrcholu stěžně. Vlajkové stožárky lze koupit přes internet (vlajkový stožárek anglicky = burgee stick nebo pig stick). Také ho lze vyrobit z dřevěné tyčky, nerezového drátu a několika podložek a šroubů s půlkulatou hlavou;
- Svažte oba konce výtažného lanka, takže vznikne nekonečná smyčka

a upevněte je ke stožárku dvojicí lodních uzlů, jak je znázorněno na obrázku. Každý lodní uzel vytvořte nahazením dvou závitů lanka na stožárek a jejich utažením;

- Vytažením vztyčte stožárek, aby byl dostatečně vysoko nad vrcholem stěžně.

KÝLOVÁ VLNA

Je sobecké a nepřijatelné vytvářet kýlovou vlnu v prostoru přístavu nebo kotviště. Téměř všechny lodě se strojním pohonem, včetně nejmodernějších plachetnic, mohou vytvořit tak velké vlny, že jimi ohrožují vyvázaná plavidla anebo obtěžují posádky jiných lodí provádějících práce na palubě. Loď plující rychlostí značně menší, než je její trupová rychlost, příliš hladinu nerozvlní, ale při přiblížení se této kritické rychlosti se kýlová vlna dramaticky zvětší. Obecně při rychlosti vůči vodě menší než kolem 5 uzlů (u průměrné 32 stop dlouhé plachetnice) bude všechno v pořádku. Některé kluzákové trupy mají velké problémy s kýlovou vlnou při rychlostech pod rychlostí klouzání. Klasickým příkladem jsou kluzáky RIB. Jedinou správnou reakcí je ohleduplnost k ostatním. Pokud plujete po vodní cestě sice příkázanou rychlostí, ale děláte obrovské vlny, zpomalte, když vidíte kotvící lodě nebo rybáře na břehu. Ať řídíte jakoukoli loď, vždy se podívejte dozadu a zkontrolujte kýlovou vlnu.

Omezení rychlosti v přístavu

Uvědomte si, že maximální rychlost je rychlost vůči vodě, nikoli proti dnu. Jinými slovy, GPS vám může ukazovat rychlost 6 uzlů, když logem naměříte 8 uzlů proti proudu o rychlosti 2 uzly. Přitom budete dělat osmiuzlovou kýlovou vlnu a zasloužíte si nenávistné pohledy ostatních. V USA je často omezení rychlosti doplněno dodatkovou tabulkou „Zákaz kýlové vlny“. Je to výborná myšlenka!

Kýlová vlna na moři

Plachetnice nezpůsobí svou kýlovou vlnou na moři žádný problém. Silná motorová loď ale může působit problémy, pokud pluje blízko dalších plavidel. Stává se to především v bezvětří, kdy se plachetnice snaží zachytit i nejslabší vánek. Velké vlny jí rozhází plachty, úplně se zastaví a může trvat celé minuty, než se vrátí do původního směru.

Děti a čluny s přívěsnými motory

Dítě nechané za příznivých podmínek samotné na člunu, aby si veslovalo, je šťastné a při tom se učí, jak loď v reálné situaci manévruje a kde jsou hranice lidské síly při přemáhání přílivu a větru. Na druhé straně malý kluk (prakticky vždy to jsou kluci) sám na člunu s přívěsným motorem bude ostatní obtěžovat hlukem a vlnami, za chvíli se začne nudit a jeho konání nepřinese nic dobrého ani jemu ani ostatním.

BEZOHLEDNOST PLACHETNIC V PROSTORU

Kapitán plachetnice snadno zapomene, že ač je jeho protějšek na motorové jachtě vynikající námořník, nezná všechny finesy manévrování pod plachtami. Například načasování obratu vůbec není samozřejmá věc pro velitele lodi plující plavební cestou 16uzlovou rychlostí. Dělat obrat v cestě přijíždějící motorové lodi je stejně antisociální, jako když ona vezme vítr plachetnici. Slušné je snažit se vcítit do situace druhého. Není to snadné, ale stojí to za to.

HLUK

Pokud budeme myslet na sousedy a na to, že zvuk se nese nad klidnou vodou překvapivě daleko, bude všechno v pořádku.

Večírky

Pokud jste v přístavu a chcete dělat party, rozhlédněte se a zjistěte, koho bude hluk obtěžovat a pak se snažte najít způsob jak zmírnit škody. V civilizované společnosti se lze orientačně řídit zavírací hodinou hospod (kolem půl jedenácté), ale pokud jsou na jachtě vedle vás malé děti, je slušné večírek ukončit mnohem dříve. Při pochybnostech použijte zlaté pravidlo, které říká, že je dobré pozvat na skleničku každého, kdo by se mohl kvůli hluku zlobit. Když takoví stěžovatelé dostanou příležitost, projeví se sami někdy jako nejhluchnější návštěvníci večírku.

Běžící motor a generátory

Hlučící a kouřící motor na sousedově lodi v přístavu je jednou z hlavních příčin neshod. Pokud musíte nabíjet baterie, snažte se to dělat ve dne. I generátor může být pro ostatní překvapivě rušivý. Některé lodě ho musí nastartovat, i když chtějí uvařit jen vodu na čaj. Posádka si v tomto případě musí uvědomit, že když zapne generátor v tichém přístavu nebo kotvišti mimo „pracovní hodiny“, může se dopustit i přestupku. Rušení je nutné snížit na absolutní minimum.

VSTUP NA CIZÍ LODĚ

V suchozemském srovnání je paluba stejně soukromý prostor jako zahrada nebo dvorek a obytný prostor lodi je jako byt nebo dům. Proto před vstupem na cizí loď vždy požádejte o dovolení. Pro oslovení posádky je postačující pozdrav a jméno lodě („Ahoj, Moravie“). I když chcete vystupovat přes jinou loď, požádejte napřed o souhlas, pokud vás tam neposlal kapitán přístavu a pokud nemáte jistotu, že na palubě nikdo není.

Výjimkou jsou případy, kdy jsou lodě vyvázány jedna k druhé. V takovém případě při přecházení přes cizí loď požádejte o dovolení, pokud je někdo na palubě. Pokud není, tiše přejděte.

Pro přecházení lodí platí tato pravidla:

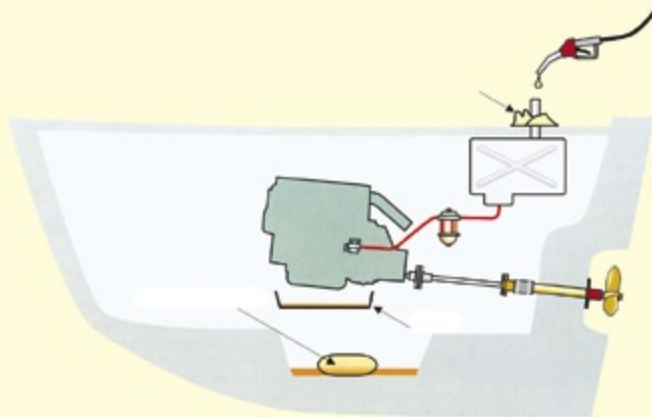
- Pokud není nikdo na palubě ani poblíž, jemně přejděte a nerušte posádku uvnitř;
- Vždy přecházejte před stěžněm;
- Bez požádání nikdy nepřecházejte přes cizí kokpit;
- Při vstupu na palubu pozdě v noci dávejte pozor, abyste nerozdrnčili lana a všechny tím nevbudili. Stejně tak dávejte pozor na ráhna a podobné předměty na palubě. Zakopnutí o ně způsobí hluk, který by vzbudil i mrtvého;
- Nikdy na cizí palubu neskákejte. Vždy se snažte jemně přenášet váhu. Chodte po hranách chodidel a našlapujte napřed na špičky. Jinými slovy, běžte jako myška, ne jako slon!

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Vyčerpávání studánky

Zdá se, že lodě olej samy produkují. U většiny lodí nelze studánku vypumpovat bez většího či menšího olejového znečištění. Vypuštění jakékoli ropné látky do pobřežních nebo slapových vod do 3 Nm od pobřeží bez povolení úřadu pro životní prostředí je přestupkem, za který může být udělena pokuta ve značně vysoké výši. Pokud byste tak učinili ve velkém rozsahu, může vám být v některých zemích uložen též trest odnětí svobody. Platí to i pro náhodné úniky. V některých konkrétních oblastech se toto pravidlo dodržuje do takové míry, že jachty musí obsah studánku pumpovat do určených nádrží.

Může to způsobit mnoho obtíží, a vynucení těchto předpisů je obtížné, často nepraktické a někdy i nespravedlivé. Nejlepším řešením v praxi je snažit se udržovat hlavní studánku co nejčistší

a izolovat ji od motorové studánky a záchytné vany. Tu je třeba čistit, aby se její obsah nedostal do životního prostředí. Klasicky se to dělá vypumpováním ručním čerpadlem do plechovky, která se odnese na pevninu do sběrného místa na olej. Pokud je kontaminovaná hlavní studánka, je možné použít absorpční nebo „bio“ nasákové polštářky. Olej a další znečišťující látky se na ně navážou a do moře je možné vypumpovat relativně čistou vodu.

Čerpání paliva

Při čerpání paliva dávejte pozor na odkapávání paliva kolem. Často se to nedělá s odůvodněním, že se to snadno odstraní trochou saponátu. Některé čisticí prostředky ale nadělají více škody než ropné produkty. Nejlepším řešením je obalit ústí nádrže absorpčním materiálem nebo dětskou plenkou. U motorových lodí, kde se čerpá větší množství paliva vyšší rychlostí, je dobré pamatovat, že po skončení čerpání v hadici zůstane zbytek paliva.

Čisticí prostředky

V době psaní tohoto článku není pochyb, že v budoucnosti přijde nějaký předpis týkající se používání ne-bio čisticích prostředků. Každopádně je nezpochybnitelné, že chemikálie jsou pro mořské životní prostředí škodlivé. Naštěstí existují ekologické čisticí prostředky, které by se na vodě měly používat.

Odpadní nádrže

Ideální by bylo, kdyby všichni námořníci používali všude poblíž pobřeží odpadní nádrže a kdyby lodní toalety vypouštěli přímo pouze na širém moři. K tomu by na trhu musela být pestrá nabídka čerpacích zařízení, která ale není, takže pokud neplujeme v oblasti, kde platí zákaz vypouštění jako např. ve východním Středomoří, řídíme se svým svědomím a určitými pravidly.

Zásada: Nevypouštěj lodní toaletu tam, kde by to poškodilo kvalitu vody nebo snížilo rekreační hodnotu místních vod.

Pravidla dobré námořní praxe:

- Kdykoli je to možné, používejte toaletu na pobřeží. Pokud je nedostačující, informujte přístavní úřad nebo správce mariny;
- Nevypouštějte lodní toaletu do neslapových vod nebo do vod s mírným slapovým proudem v oblastech, kde se místní odpadní vody vypouštějí do moře až po vyčištění;
- Nevypouštějte ji v zaplněných kotvištích, ani v blízkosti rekreačních pláží nebo rybích farem;
- Pokud loď používáte na krytém moři pravidelně, nainstalujte si odpadní nádrž;
- Nevypouštějte do moře obsah chemických toalet.

Vypouštění odpadních nádrží

Odpadní nádrž lze vypustit na příslušné pobřežní vyčerpávací stanici nebo přímo do moře ve vzdálenosti více než 3 Nm od pobřeží.